

สมรรถนะสากลของวิชาชีพพยาบาล: สารที่จำเป็น Global Competency of Nursing Profession: The Imperative Essentials

สมสมร เรืองวรบูรณ์¹ และ สุชาดา ปราบมีชัย²
Somsamorn Rueangworaboon¹ and Suchada Prabmeechai²

บทคัดย่อ

สมรรถนะเป็นปัจจัยที่สำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และช่วยในการพัฒนาศักยภาพเป็นลักษณะเฉพาะของบุคคลที่มีความเชื่อมโยงกับประสิทธิภาพหรือผลการปฏิบัติงาน โลกในศตวรรษที่ 21 มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ทำให้ระบบบริการสุขภาพย่อมเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย พยาบาลวิชาชีพเป็นบุคลากรที่สำคัญในระบบสุขภาพ ต้องมีการพัฒนาสมรรถนะให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อการบริการที่มีคุณภาพและมาตรฐาน สมรรถนะที่กำหนดโดยสภาวิชาชีพควรมีการทบทวน บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวคิดใหม่เกี่ยวกับสมรรถนะสากลของพยาบาลวิชาชีพ เหตุผลความจำเป็นที่พยาบาลวิชาชีพต้องพัฒนาสมรรถนะ และแนวทางการพัฒนาสมรรถนะ สมรรถนะสากลประกอบไปด้วยสมรรถนะที่สำคัญ 7 ด้านคือ 1) สมรรถนะด้านการสื่อสาร 2) สมรรถนะด้านเทคโนโลยี 3) สมรรถนะด้านการสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ 4) สมรรถนะด้านวัฒนธรรม 5) สมรรถนะด้านบริหารจัดการ 6) สมรรถนะด้านการเป็นผู้นำ และ 7) สมรรถนะด้านความรู้เชิงวิชาการ

คำสำคัญ : สมรรถนะสากล ; พยาบาลวิชาชีพ ; สมรรถนะพยาบาล

ABSTRACT

Competency is an important factor in increasing competitiveness and helps in the development of potential. It is a person's identity which is linked to the effectiveness or performance. In the 21st century, the world is constantly changing resulting in the change of health care service system. Professional nurses are key personnel in the health system. Their competencies, therefore, must be developed to keep up with the changes for quality and standard service. The competencies set by the Professional Council should be reviewed. This article aims to present the new concept of global competency of professional nurses, the reasons and needs of professional nurses to develop their own competencies, and the guidelines for competency development. Global competency includes 7 key elements: 1) communicative competency, 2) technological competency, 3) competency in making quality products, 4) cultural competency, 5) managerial competency, 6) leadership competency and 7) competency in academic knowledge.

Keywords : Global Competency ; Professional Nurses ; Nursing Competency

^{1,2} อาจารย์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครพนม มหาวิทยาลัยนครพนม, Lecturer, Boromarajonani College of Nursing Nakhon Phanom, Nakhon Phanom University

บทนำ

ในศตวรรษที่ 21 โลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และต่อเนื่องทั้งทางเศรษฐกิจ เทคโนโลยี สังคม สิ่งแวดล้อม ภาวะสุขภาพและการเมือง การเชื่อมโยงระหว่างเทคโนโลยีและประชาชน เป็นไปอย่างกว้างขวาง ทุกคนสามารถเข้าถึงข้อมูล ทำให้รู้สึกว่าการโลกของเรามีขนาดเล็กลง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อระบบการให้บริการพยาบาลทั้งในปัจจุบันและอนาคต สถานบริการพยาบาลจำเป็นต้องมีการปรับปรุงคุณภาพการให้บริการให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง และให้มีศักยภาพในการแข่งขัน โดยการเตรียมบุคลากรให้มีความพร้อมทั้งสังคม สภาพแวดล้อม และวิถีชีวิตของโลกในอนาคต ด้วยการกำหนดสมรรถนะของพยาบาล วิชาชีพให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงได้มาตรฐานสากล

จากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ระบบสุขภาพก็ได้รับผลกระทบเช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นเกิดจากการดำเนินชีวิตของประชาชน โครงสร้างประชากรประเทศไทยเป็นสังคมผู้สูงอายุ ความชุกของโรคไม่ติดต่อและโรคเรื้อรังเพิ่มมากขึ้น ตลอดจนปีพุทธศักราช 2558 ที่ผ่านมามาประเทศไทยเข้าสู่สังคมอาเซียน ทำให้การเคลื่อนย้ายของกำลังคนเพิ่มจำนวนมากขึ้นและสะดวกขึ้น ทั้งองค์ความรู้ ภาษา วัฒนธรรมที่หลากหลายทำให้ความต้องการการบริการของระบบสุขภาพมีมากขึ้น ภายใต้เหตุผลดังกล่าว วิชาชีพพยาบาลมีความจำเป็นต้องปรับตัวโดยเฉพาะสมรรถนะเชิงวิชาชีพ บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอมุมมองใหม่เกี่ยวกับสาระของสมรรถนะสากลที่จำเป็นสำหรับวิชาชีพพยาบาล เหตุผลความจำเป็นการพัฒนาสมรรถนะและแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพ เพื่อตอบสนองต่อระบบสุขภาพและความผาสุกของผู้รับบริการ

แนวคิดของสมรรถนะ

แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะเริ่มจากการนำเสนอบทความทางวิชาการเรื่อง Testing for Competency Rather than Intelligence ของ McClelland (1973) กล่าวว่า การวัด IQ และการทดสอบบุคลิกภาพยังไม่เพียงพอและเหมาะสมในการทำนายความสามารถ หรือสมรรถนะของบุคคลได้ เพราะไม่ได้สะท้อนความสามารถที่แท้จริงออกมา ซึ่งไม่สัมพันธ์กับผลการปฏิบัติงาน เนื่องจากได้คะแนนดีแต่ปฏิบัติงานไม่ประสบผลสำเร็จ สมรรถนะเป็นปัจจัยที่สำคัญในการเพิ่มขีดความสามารถของการแข่งขัน และช่วยในการพัฒนาศักยภาพ เป็นลักษณะเฉพาะของบุคคลที่มีความเชื่อมโยงกับประสิทธิภาพหรือผลการปฏิบัติงาน (Mitrani, Delziel & Fitt, 1992) นิยามของ “สมรรถนะ” มีผู้ให้ความหมายหลากหลาย หากแบ่งความหมายตามวัตถุประสงค์ของการ

นำไปใช้ แบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มที่เป็นแนวคิดสมรรถนะตามแนวคิดของอังกฤษ ให้ความหมายของ สมรรถนะเพื่อรับรองวิทยฐานะของบุคลากร โดยการกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานที่สามารถยอมรับได้ของงานและวิชาชีพนั้น และ 2) กลุ่มสมรรถนะตามแนวคิดของอเมริกา กำหนดสมรรถนะเพื่อการพัฒนาบุคลากร โดยการกำหนดจากพฤติกรรมของผู้ที่ปฏิบัติงานที่ดีตามแนวทางขององค์กร

องค์ประกอบของสมรรถนะ

สมรรถนะเป็นคุณลักษณะของบุคคลที่จำเป็นต้องใช้ในการปฏิบัติงาน เพื่อให้ได้ผลผลิตตามเกณฑ์มาตรฐานหรือสูงกว่าเกณฑ์เป้าหมาย สมรรถนะตามแนวคิดของ McClelland (1973) ประกอบด้วย 5 ส่วน ดังนี้

1. ความรู้ (Knowledge) คือ ความรู้เฉพาะเรื่องในสิ่งที่ต้องรู้ เป็นสาระสำคัญ เช่น ความรู้ด้านการพยาบาลเด็ก การให้คำปรึกษา เป็นต้น

2. ทักษะ (Skill) คือ สิ่งที่ต้องทำให้มีประสิทธิภาพเกิดจากพื้นฐานความรู้ และสามารถปฏิบัติได้อย่างคล่องแคล่วและชำนาญทั้งส่วนที่เป็นความรู้และทักษะ สามารถพัฒนาได้ง่ายและเป็นรูปธรรม เช่น ทักษะด้านการฉีดยา ทักษะการใช้คอมพิวเตอร์ เป็นต้น

3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเอง (Self Concept) คือ เจตคติ ค่านิยม และความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของตนเอง หรือสิ่งที่บุคคลเชื่อว่าตนเองเป็น เช่น ความมั่นใจในตนเอง เชื่อมั่นว่าสิ่งที่ปฏิบัติเป็นสิ่งที่ดี เป็นต้น

4. บุคลิกลักษณะประจำตัวของบุคคล (Traits) เป็นสิ่งที่อธิบายถึงบุคคลนั้น เช่น คนที่น่าเชื่อถือ และเป็นที่ไว้วางใจหรือมีลักษณะความเป็นผู้นำ เป็นต้น

5. แรงจูงใจ หรือ เจตคติ (Motives/Attitudes) เป็นแรงขับเคลื่อน ซึ่งทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่มุ่งสู่เป้าหมายมุ่งสู่ความสำเร็จ ทั้ง 3 ส่วน คือ สมรรถนะที่เกี่ยวกับตนเอง บุคลิกลักษณะส่วนบุคคล และแรงจูงใจหรือเจตคติ เป็นส่วนที่พัฒนาได้ค่อนข้างยากเป็นส่วนที่อยู่ภายในบุคคล

ดังนั้นจากการศึกษาสรุปได้ว่าสมรรถนะ หมายถึงคุณลักษณะของบุคคลที่แสดงพฤติกรรมจากผลของความรู้ ความคิด ค่านิยม แรงจูงใจที่สามารถส่งผลต่อประสิทธิภาพของงาน และมีความต่อเนื่องตามมาตรฐานที่ยอมรับได้หรือสูงกว่ามาตรฐานที่กำหนด

สมรรถนะพยาบาลวิชาชีพ

สมรรถนะพยาบาลวิชาชีพที่สำเร็จการศึกษาในหลักสูตรระดับปริญญาตรี มีกำหนดมาจากหลายส่วนทั้งจากสถาบันการศึกษา และองค์กรวิชาชีพเป็นผู้กำหนด ส่วนใหญ่เป็นการกำหนดเพื่อใช้ในการรับประกันคุณภาพสำหรับผู้รับบริการ และใช้สมรรถนะเพื่อเป็นเกณฑ์ในการควบคุมมาตรฐานของวิชาชีพ และคุ้มครองผู้บริโภค สำหรับประเทศไทย สภาการพยาบาลได้กำหนดสมรรถนะหลักของผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลและผดุงครรภ์ชั้นหนึ่ง มีทั้งหมด 8 ด้านเมื่อพิจารณารายละเอียดพบว่า ด้านเนื้อหาของสมรรถนะเกือบทุกข้อเป็นสมรรถนะที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติเชิงวิชาชีพ จริยธรรม และกฎหมาย ด้านภาวะผู้นำ และด้านการพัฒนาวิชาชีพ ซึ่งผู้เขียนมองว่าสำหรับในศตวรรษที่ 21 มีเหตุการณ์มากมายอุบัติขึ้น เป็นสิ่งที่ท้าทายที่วิชาชีพพยาบาลจะต้องมีการปรับตัว ไม่ว่าจะเป็นการเข้าสู่สังคมอาเซียน ย่อมทำให้เกิดการไหลบ่าของผู้คน พลโลกที่มีการเคลื่อนย้ายอย่างเสรี สะดวกขึ้น และจำนวนเพิ่มมากขึ้น กลุ่มนี้มาพร้อมกับวัฒนธรรม ภาษา และวิถีการดำเนินชีวิต รวมทั้งวิชาชีพพยาบาลเป็นหนึ่งในอาชีพที่มีข้อตกลงร่วมกันว่าเป็นวิชาชีพเสรี การเกิดภัยธรรมชาติต่างๆ อุทกภัยน้ำท่วมที่กรุงเทพฯ การเกิดแผ่นดินไหว การเกิดสึนามิ เป็นต้น ล้วนส่งผลกระทบต่อระบบสุขภาพ ดังนั้นด้วยสมรรถนะที่กำหนดไว้ดังกล่าว จำเป็นต้องมีกรอบทบทวนสมรรถนะอื่นๆ เพิ่มเติมให้เป็นมาตรฐาน สามารถเทียบเคียงกันได้ เพื่อให้ทันสมัยเป็นสากล ทันต่อการเปลี่ยนแปลง และเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพการบริการให้เป็นที่ยอมรับสอดคล้องกับความต้องการของสังคม รวมทั้งพัฒนาให้พยาบาลวิชาชีพสามารถปฏิบัติงานและดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 อย่างมีศักยภาพที่สามารถแข่งขันได้ในระดับสากล ดังนั้นวิชาชีพพยาบาลจึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาสมรรถนะสากล

ความจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะสากลของวิชาชีพพยาบาล

เนื่องจากวิวัฒนาการด้านการพยาบาลเกิดขึ้นตลอดเวลา การปฏิบัติการพยาบาลย่อมต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปด้วย ปรากฏการณ์ที่ทำให้ต้องมีการพัฒนาสมรรถนะสากลคือ

1. การเคลื่อนย้ายถิ่นฐานของคนมีความสะดวก มากขึ้น วัฒนธรรมภาษามีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพบว่า ปัจจุบันความสามารถด้านการสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษและภาษาอื่นของพยาบาลไทย ยังไม่ได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับ รวมทั้งพยาบาลมีสมรรถนะในการสื่อสารกับผู้ป่วยระยะสุดท้ายค่อนข้างต่ำ โดยมีรายงานว่า พยาบาลขาดความมั่นใจลำบากใจในการสื่อสารกับผู้ป่วยระยะสุดท้าย (นุชนาด ศรีสุวรรณ,

เยาวรัตน์ มัชฌิม และกิตติกร นิลมานัต, 2557) ซึ่งถือว่าเป็นจุดอ่อนที่พยาบาลจำเป็นต้องพัฒนาอย่างเร่งด่วน

2. ปัญหาด้านสุขภาพของประชากรไทยและนานาชาติ ประเทศที่ประสบ มีการเปลี่ยนแปลงและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น เช่น การเกิดโรคอุบัติซ้ำ การเกิดภัยพิบัติ แผ่นดินไหว แผ่นดินถล่ม ปรากฏการณ์โลกร้อน ที่เกิดจากภัยธรรมชาติและจากฝีมือมนุษย์ การก่อการร้ายข้ามชาติ เป็นต้น ล้วนส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยของชีวิต และทรัพย์สินที่มนุษย์ต้องเผชิญ วิชาชีพพยาบาลเป็นวิชาชีพที่ปฏิบัติกับมนุษย์โดยตรงควรมีส่วนในการจัดการ

3. การเริ่มเป็นสังคมที่หลากหลายวัฒนธรรมของประเทศไทย มีปรากฏเด่นชัดขึ้นเรื่อยๆ เป็นอุปสรรคต่อการให้บริการพยาบาล การประเมินภาวะสุขภาพ จากความไม่เข้าใจต่อผู้รับบริการที่มาจากหลากหลายวัฒนธรรม เช่น การนับถือศาสนา ความเชื่อในเรื่องการเจ็บป่วย เป็นต้น

4. ระบบสุขภาพของโลกและของไทย ส่งเสริมให้ประชาชนมีสุขภาพถ้วนหน้า โดยให้รัฐบาลแต่ละประเทศมีหน้าที่จัดบริการด้านสุขภาพให้เป็นธรรมและเสมอภาค แต่ที่ผ่านมาสะท้อนความไม่เป็นธรรมด้านสุขภาพในเรื่องชนชั้น คนจนมีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรน้อยกว่าคนรวย

5. ปัจจัยอื่นๆ หมายถึง ปัจจัยที่กำหนดสังคมทางสุขภาพ (Social Determinants of Health) ที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพ เช่น ความไม่เป็นธรรมด้านสุขภาพ คนจนมีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรด้านสุขภาพน้อยกว่าคนรวย คนว่างงาน แรงงานต่างชาติ โอกาสทางการศึกษา มีความเสี่ยงสูงในการทำงาน ไม่มีโอกาสเลือกงาน ลักษณะอาชีพและสิ่งแวดล้อม ทำให้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตและความเครียดจากการทำงาน (ชลธิชา แก้วอนุชิต, 2556) รวมถึงนโยบายความร่วมมือในเครือข่ายสมาชิกต่างๆ จากการเปิดประชาคมอาเซียน ที่ไทยเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว ด้านการแพทย์และสุขภาพ ทำให้วิชาชีพพยาบาลต้องดูแลประชาชนที่มีความหลากหลาย ทั้งด้านวัฒนธรรม สุขภาพ และความเป็นอยู่ของคนเหล่านั้น เป็นต้น

สมรรถนะสากลคืออะไร

การเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อมส่งผลกระทบต่อระบบสุขภาพของโลกทั้งด้านบวกและด้านลบ วิชาชีพพยาบาลเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญของระบบสุขภาพ ดังนั้น ผู้ปฏิบัติงานในวิชาชีพ จึงต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดสาระของสมรรถนะสากล เพื่อนำมาซึ่งประโยชน์ต่อการดูแลสุขภาพของประชาชน อีกทั้งสมรรถนะสากลเป็นปัจจัยความสำเร็จของงานจากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะสากลพบว่านักวิชาการ

หลายท่าน ให้ความหมายของสมรรถนะสากลที่น่าสนใจและไม่แตกต่างกัน อาทิเช่น Reimers (2009) ให้นิยามว่า เป็นความรู้ และทักษะที่บุคคลจำเป็นต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับโลกปัจจุบัน มีการบูรณาการความรู้ที่หลากหลายสาขา รวมทั้งทัศนคติและคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งจะทำให้เกิดความสงบสุขของมวลมนุษยชาติ ส่วน Roekel (2010) กล่าวว่า สมรรถนะสากล หมายถึง การที่มีความรู้ความเข้าใจที่ลึกซึ้งในประเด็นของโลก มุ่งมั่นที่จะเรียนรู้การทำงานร่วมกับบุคคลที่มีพื้นฐานความแตกต่างทางวัฒนธรรม การสื่อสารด้วยภาษาที่สองที่ไม่ใช่ภาษาแม่ และมีทักษะที่พึงพาทันระหว่างชุมชนโลก ส่วน WHO (2012) ได้กำหนดคุณลักษณะของสมรรถนะสากลของบุคลากรประจำหน่วยงานที่พึงประสงค์ ในศตวรรษที่ 21 Health Organization's Human Resource ประกอบกับการศึกษาเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรเพื่อสร้างเสริมสมรรถนะสากลสำหรับนักศึกษาพยาบาล โดยสมสมร เรืองวรบูรณ์, อัญชลี สารรัตน์ และสุวิทย์ เอื้ออรรถโชติ (2559) ได้ศึกษาองค์ประกอบของสมรรถนะสากลของนักศึกษาพยาบาล ซึ่งกำหนดโดยผู้เชี่ยวชาญและดำเนินการวิจัยแบบวิจัยอนาคต (Ethnography Delphi Futures Research) สรุปคุณลักษณะของสมรรถนะสากลได้ดังนี้

1. สมรรถนะด้านการสื่อสาร การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ หมายถึง การสื่อสารด้วยภาษาต่างๆ ทั้งภาษาท่าทางและคำพูด เช่น การฟังอย่างตั้งใจ การเขียนเพื่อการสื่อสาร หรือการที่มีความรู้และความสามารถในการจัดการกับความคลุมเครือด้วยวิธีที่สะท้อนตนเอง การวิพากษ์ วิจัยเพื่อการพัฒนาตนเอง แสวงหาโอกาสในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งการสื่อสารถือว่าเป็นพื้นฐานของความปลอดภัยของผู้ป่วย และเป็นคุณภาพของการดูแลสุขภาพ (จินตนา ยูนิพันธุ์, ภรณ์ ชัยวัฒน์ และประนอม รอดคำดี, 2558) รวมทั้งสมรรถนะการสื่อสารของสมาชิกทีมสุขภาพมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูงกับความสามารถของผู้ป่วยในการปฏิบัติตามคำแนะนำ การจัดการตนเองกับความเจ็บป่วยเรื้อรังและการป้องกันโรค นอกจากนี้ยังเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของสัมพันธภาพระหว่างพยาบาลกับผู้ป่วย เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลของผู้ป่วยและครอบครัว ในการนำมาวางแผนการดูแลผู้ป่วยร่วมกับทีมสหสาขาวิชาชีพ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ป่วยระยะสุดท้ายและครอบครัว ได้รับการดูแลอย่างมีประสิทธิภาพ (กิตติกร นิลมานัด, 2555; International Council of Nurses, 2012 ; West, 2012.)

2. สมรรถนะด้านเทคโนโลยี เป็นความสามารถใช้ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ในการสืบค้นได้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติการพยาบาลได้อย่างเหมาะสม เช่น การใช้ Line Facebook e-mail เป็นต้น สามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสม

ถูกต้องเหมาะสม ใช้คอมพิวเตอร์ช่วยในการศึกษาค้นคว้าข้อมูล วิจัยหรือบริการสุขภาพแก่ผู้รับบริการได้ สามารถนำข้อมูลใหม่ๆ ที่สืบค้นได้ในระบบสารสนเทศ มาวิเคราะห์ ปรับปรุงการบริการได้อย่างเหมาะสม

3. สมรรถนะด้านการสร้างผลิตผลที่มีคุณภาพ หมายถึง การปฏิบัติงานอย่างมืออาชีพ การสนับสนุนให้เกิดสิ่งใหม่ๆ และทำอย่างต่อเนื่องให้สอดคล้องกับจริยธรรมและจรรยาบรรณ โดยบูรณาการความรู้จาก สหวิชาชีพ การพัฒนาและมีความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานและสมาชิกทีม ด้วยการกระทำที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ การแสวงหาโอกาส เสนอแนวคิดใหม่ รวมทั้งการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวก ตลอดจนการจัดการกับความขัดแย้งอย่างสร้างสรรค์

4. สมรรถนะด้านวัฒนธรรม หมายถึง การมีแนวคิด มุมมองเชิงบวกกับความแตกต่างทางวัฒนธรรม อารยธรรมที่หลากหลาย กรอบแนวคิดนี้ต้องอาศัยความคิดที่ต้องแยกแยะ ความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองและความเห็นอกเห็นใจ เห็นความแตกต่างเป็นโอกาสในการสร้างความนับถือ ความสงบระหว่างบุคคล รวมถึงการยอมรับความเสมอภาคและสิทธิของบุคคล รู้จักชื่นชมบุคคลที่มาจากต่างวัฒนธรรม สามารถรับรู้ถึงปัญหาของโลกในมุมมองอื่น Reimers (2009)

5. สมรรถนะการบริหารจัดการ ได้แก่ การสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรทำงานที่ท้าทาย และเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ส่งเสริมการเป็นเจ้าของและความรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ โดยจัดความสำคัญของวิธีการ พัฒนาแผนปฏิบัติการ จัดสรรทรัพยากรที่จำเป็นและติดตามผลดำเนินงาน สร้างการมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงาน ทั้งภายในและภายนอกองค์กร โดยการแบ่งปันข้อมูลช่วยเหลือ สนับสนุนงานซึ่งกันและกัน

6. สมรรถนะสากลด้านการเป็นผู้นำคือ การขับเคลื่อนองค์กรให้ประสบผลสำเร็จ โดยมีความเข้าใจที่ซับซ้อนของการเจริญเติบโตในประเด็นสุขภาพและกิจกรรมทางสุขภาพ สร้างวิสัยทัศน์ร่วมกันพัฒนาเส้นทางความสำเร็จ พัฒนาภาวะสุขภาพของประชาชน

7. สมรรถนะสากลด้านความรู้เชิงวิชาการ หมายถึง การสร้างองค์ความรู้ที่เป็นสากล มีความรู้และความเข้าใจอย่างลึกซึ้งตระหนักรู้ในเรื่องเกี่ยวกับระดับนานาชาติ (Roekel, 2010) เป็นความเข้าใจ ความรอบรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์ของโลกที่เกี่ยวข้องกับระบบสุขภาพ เช่น ประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง มิติอื่นๆ รวมถึงความเข้าใจเกี่ยวกับท้องถิ่นและเหตุการณ์ต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อประเทศ คำนี้ถึงการกระทำของตนเองที่มีผลกระทบต่อตนเองและต่อผู้อื่น มีทักษะการคิดขั้นสูง การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการคิดแก้ปัญหา

นอกจากสมรรถนะสากลทั้ง 7 ด้าน ผู้เขียนมองว่าเมื่อต้องเผชิญกับความท้าทายใหม่ๆ ที่รออยู่ในอนาคต ยังมีทักษะชุดใหม่ที่เกิดขึ้นและจำเป็นสำหรับ การเรียนรู้เพื่อดำรงชีวิตในอนาคต คือ ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วยทักษะพื้นฐาน 1 ชุด และทักษะที่จำเป็นอีก 3 ชุด (วิจารณ์ พานิช, 2556) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ชุดที่ 1 วิชาแกน เป็นสาระพื้นฐานที่จำเป็น ได้แก่ ทักษะด้านภาษาอย่างน้อยต้องสามารถสื่อสารได้ 2 ภาษาขึ้นไปคือภาษาไทยและภาษาสากล ซึ่งเน้นการอ่าน การเขียนและการสื่อสาร วิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ วิชาศิลปะ วิชาเศรษฐศาสตร์ วิชาประวัติศาสตร์ วิชาการเมืองการปกครอง การมีจิตสำนึกที่มีต่อโลก ความรู้พื้นฐานด้านการเงิน เศรษฐกิจ การเป็นผู้ประกอบการ การทำหน้าที่ของพลเมือง รวมถึงความรู้พื้นฐานด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อม

ชุดที่ 2 ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ประกอบด้วย การคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม การคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน

ชุดที่ 3 ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี เป็นความสามารถที่ต้องรู้วิธีเข้าถึงสื่ออย่างมีประสิทธิภาพอย่างรวดเร็ว วิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล รวมถึงการใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์

ชุดที่ 4 ทักษะและชีวิตการทำงาน ได้แก่ การยืดหยุ่น การปรับตัว การคิดริเริ่มและการชี้นำตนเอง ทักษะทางสังคม การทำงานเป็นทีม การเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรม ทักษะด้านการเพิ่มผลผลิต ความการเป็นผู้นำ มีความรับผิดชอบและน่าเชื่อถือ

เมื่อพิจารณาทั้งองค์ประกอบของสมรรถนะสากลและทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีคุณลักษณะที่คล้ายคลึงกันเป็นไปในทิศทางเดียวกันต่างก็มุ่งไปที่คุณลักษณะของบุคคล และมีความคาดหวังว่าหากพยาบาลวิชาชีพมีสมรรถนะดังกล่าวจะสามารถปรับตัวดำรงชีพท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงของศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางการพัฒนาสมรรถนะสากล

ประเทศไทยให้ความสำคัญกับ “คน” ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 จนถึงปัจจุบัน ดังนั้นหลายๆหน่วยงานให้ความสำคัญกับการพัฒนาสมรรถนะสากลของบุคคล และเชื่อว่าสมรรถนะสามารถพัฒนาได้ สามารถจำแนกแนวทางการพัฒนาสมรรถนะสากลได้เป็น 3 ระดับ ดังนี้

1. การพัฒนาระดับบุคคล การพัฒนาสมรรถนะของบุคคลจะต้องพัฒนาไปพร้อมๆ กันทั้งจากภายในตัวบุคคลและ

จากภายนอก (American Council on Education, 1997) เริ่มจากการพัฒนาภายในบุคคลคือการสร้างความตระหนักรู้ในตนเอง (Self Awareness) เป็นการพัฒนาจากข้างในจิตใจ เป็นทัศนคติที่อยู่ภายใน เป็นสิ่งสะท้อนว่ากำลังทำ คิด เป็นการปฏิบัติอย่างมีสติของบุคคลที่ต้องรู้ด้วยตนเองว่ามีวิธีการใดที่เหมาะสมกับวัฒนธรรมของตนเอง และการใส่ใจ (Mindedness) ใฝ่รู้ต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น สนใจต่อบุคคลอื่นหรือสถานการณ์อื่นๆ มีความรู้สึกไวต่อการแสดงออกของผู้อื่นและเคารพในความแตกต่าง ถ้าหากจะสนใจและศึกษาหาประสบการณ์เมื่อมีโอกาส

ส่วนการพัฒนาจากภายนอกคือ การตระหนักรู้ ต่อโลก (Global Awareness) เป็นความสนใจศึกษาทั้งจากระบบอย่างเป็นทางการ และระหว่างการทำงาน เป็นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องในด้านที่เกี่ยวข้องกับโลกภายนอก เช่น ด้านประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม (Historical Perspective) รวมถึงการมีปฏิสัมพันธ์กับสหวิชาชีพอื่นๆ และการมีส่วนร่วมในสถานการณ์ข้ามวัฒนธรรม (Collaboration Across Cultures) พยาบาลสามารถพัฒนาตนเองตามความสนใจ โดยการศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ตามหลักสูตรมาตรฐานของสภาการพยาบาล หรือสำนักงานการอุดมศึกษา หรือการหาโอกาสเข้าร่วมการอบรม ประชุม เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทัศนคติ และสมรรถนะตามที่ต้องการเพื่อผลิตผลงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะเป็นการฝึกอบรมในสถานการณ์จริง หรือในสถานการณ์จำลอง เพื่อให้เกิดความชำนาญ หรือการฝึกอบรมระหว่างปฏิบัติงาน ทั้งภายในหรือภายนอกหน่วยงาน จากการศึกษาพบว่า การอบรมเพิ่มเติมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับสมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพ (นุชชานา ศรีสุวรรณ และคณะ, 2557)

2. การพัฒนาระดับสถาบันโรงพยาบาล หรือหน่วยงานทางด้านบริการ ควรเป็นแหล่งสนับสนุนให้พยาบาลทุกระดับ ได้มีโอกาสพัฒนาตนเองให้มีความชำนาญ สอดคล้องกับการปฏิบัติงาน โดยสนับสนุนทรัพยากรด้านต่างๆ เช่น เวลา งบประมาณ หรือเป็นตัวแทนที่จะเชิญอาศัยคนดูๆ ผู้เชี่ยวชาญมาให้ความรู้ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ หรือสนับสนุนให้บุคลากรศึกษาดูงาน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า วิธีการพัฒนาสมรรถนะทางวัฒนธรรมของพยาบาลด้วยการจัดประสบการณ์ ดูงานหรือการแลกเปลี่ยนข้ามวัฒนธรรมในต่างประเทศ มีผลให้สมรรถนะเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน (ปราณีต ส่องวัฒนา, 2557) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Allen et al (2013) ได้จัดกระบวนการเรียนรู้โดยให้นักศึกษาชาวออสเตรเลียมาทัศนศึกษา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวัฒนธรรมที่ประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาเกิดความรู้สึกมีคุณค่าต่อวัฒนธรรมของตนเองและผู้อื่น มีการสื่อสารที่หลากหลาย มีความประทับใจกับสัมพันธภาพ และยอมรับในความแตกต่าง

มากขึ้น ที่สำคัญต้องสร้างบรรยากาศองค์กรให้เป็นองค์กร
แห่งการเรียนรู้

สำหรับสถาบันการศึกษาพยาบาลเป็นอีกหน่วยงาน
ที่สำคัญมีบทบาทเสริมสร้างและพัฒนาให้พยาบาลมีสมรรถนะ
สากล โดยพัฒนาหลักสูตรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง พัฒนา
ความเชี่ยวชาญของอาจารย์ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถ
สร้างความรู้ด้วยตนเอง และจัดสภาพแวดล้อมเพื่อเพิ่มศักยภาพ
และเอื้อประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน

3. การพัฒนาระดับองค์กรวิชาชีพ สภาการพยาบาล
สมาคมพยาบาล ควรร่วมมือกันกำหนดระเบียบ ให้พยาบาลวิชาชีพ
ต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยเป็นผู้อำนวยความสะดวก
ในด้านนโยบาย เช่น สร้างหลักสูตรการจัดการศึกษาพยาบาลที่เป็น
มาตรฐานเพื่อกระจายไปสู่สถาบันการศึกษานำสู่การปฏิบัติ
และการคงไว้ซึ่งนโยบายเกี่ยวกับการฝึกอบรมจากหน่วยงาน
มาตรฐานของ สภาการพยาบาลฯ ทุก 5 ปีต้องเก็บหน่วยคะแนน
อย่างน้อย 50 หน่วยเพื่อคงสถานภาพเป็นผู้ประกอบวิชาชีพ
พยาบาลและการผดุงครรภ์ขั้นหนึ่งต่อไป

การพัฒนาสมรรถนะสากลทั้ง 3 ระดับ ล้วนส่งเสริม
ให้บุคคลมีสมรรถนะสากลเพิ่มขึ้น และแต่ละระดับต่างทำหน้าที่
เกื้อหนุนส่งเสริมซึ่งกันและกัน หากระดับใดระดับหนึ่งอ่อนแอ
ก็อาจทำให้การพัฒนาสมรรถนะเป็นไปอย่างล่าช้า ไม่ทันต่อการ
เปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21

เอกสารอ้างอิง

- กิตติกร นิลมานัต. (2555). *การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายของชีวิต*. สงขลา : ชานเมืองการพิมพ์.
- จินตนา ยูนิพันธ์ วราภรณ์ ชัยวัฒน์ และประนอม รอดคำดี. (2558). *พยาบาล : พลังเพื่อการเปลี่ยนแปลงเพื่อประสิทธิผลและความคุ้มค่า
ในการดูแล*. กรุงเทพฯ : สื่อตะวันออก.
- ชลธิชา แก้วอนุชิต. (2556). แนวคิดปัจจัยกำหนดสุขภาพและปัจจัยกำหนดสังคมทางสุขภาพภายใต้ระบบสุขภาพโลกและประเทศไทย.
วารสารพยาบาลศาสตร์และสุขภาพ, 36(1): 123-131.
- นุชนาด ศรีสุวรรณ เยวรัตน์ มัชฌิม และ กิตติกร นิลมานัต. (2557). สมรรถนะของพยาบาลวิชาชีพในการสื่อสารกับผู้ป่วยระยะสุดท้าย
และครอบครัว และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง. *วารสารพยาบาลสงขลานครินทร์*, 34(3): 109-124.
- ประณีต ส่องวัฒนา. (2557). การวิจัยทางการพยาบาลข้ามวัฒนธรรม: แนวคิดประเด็นวิจัย. *วารสารสภาการพยาบาล*, 29(4): 5-21
- วิจารณ์ พาณิช. (2556). *การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21*. มูลนิธิสยามกัมมาจล. กรุงเทพฯ : ส.เจริญการพิมพ์.
- สมสมร เรืองวรบูรณ์, อัญชลี สารรัตน์ และ สุวดี เอื้ออรุณโชติ. (2559). การพัฒนาหลักสูตรสร้างเสริมสมรรถนะสากลสำหรับนักศึกษา
พยาบาลศาสตรบัณฑิต. *วารสารพยาบาลศาสตร์และสุขภาพ*, 30(3): 132-140.
- Allen, J., M, Psych., Sittimonkol, Y., Kent, B., Sriyutasuth, A., Sijigantararat, R., & Green, B. (2013). Cross-cultural learning
and international collaboration: Evaluation of a study tour to Thailand. *Journal of Nursing Science*, 30(2),
13-21.

สรุป

สภาการพยาบาลควรมีการร่วมทบทวนสมรรถนะพยาบาล
วิชาชีพในปัจจุบัน เพื่อให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับ
เหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลง ในศตวรรษที่ 21 การพัฒนาสมรรถนะ
สากลสามารถ สรุปได้ 2 ประเด็นหลักๆ คือ 1. สมรรถนะ
ที่เกี่ยวข้องกับด้านการปฏิบัติเชิงวิชาชีพ จริยธรรม และกฎหมาย
เช่น นโยบายสุขภาพแห่งชาติ โครงสร้างประชากร อุบัติการณ์
การเกิดโรคของทั่วโลก โดยเฉพาะโรคของประเทศกลุ่มอาเซียน
ภาวะสุขภาพของประชากรที่เกิดการเคลื่อนย้าย และ 2. สมรรถนะ
ด้านประสิทธิภาพของบุคคล เช่น ความสามารถในการปรับตัว
การเคารพความแตกต่างของวัฒนธรรมและการสื่อสารด้วยภาษา
อังกฤษ หรือภาษาอื่นๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งทั้งสองสมรรถนะนี้
ควรพิจารณาให้สอดคล้องกับประเด็นเหตุการณ์ในปัจจุบัน และ
แนวโน้มที่มีโอกาสเกิดขึ้น เช่น ประเด็นสิ่งแวดล้อม ภัยพิบัติต่างๆ
ที่เกิดขึ้น ภัยก่อการร้าย เป็นต้น

การพัฒนาสมรรถนะสากลเป็นกระบวนการที่ต้องใช้
ระยะเวลาในการพัฒนา ไม่สามารถที่จะพัฒนาให้เกิดขึ้นกับบุคคล
ได้โดยการศึกษาในระบบเพียงอย่างเดียว ต้องอาศัยทั้งด้าน
การศึกษา ประสบการณ์ และการฝึกฝน การให้ข้อมูลย้อนกลับ
รวมทั้งการมีส่วนร่วมของทั้งสภาวิชาชีพ และตัวพยาบาลเอง
เพื่อคงไว้ซึ่งมาตรฐานสากล

- American Council on Education. (1997). *Education for global competency: America's passport to the future*. Washington, D.C. : American Council on Education.
- International Council of Nurses. (2012). Institute for Health Care Communication, 'Impact of Communication in Health Care'. Retrieved December 2016, from <http://healthcarecomm.org/about-us/impact-of-communication-in-healthcare/>
- McClelland, D. C. (1973). Testing for competence rather than intelligence. *American Psychology*, 28(1- 14).
- Mitrani, A., Dalzei, M., & Fitt, D. (1992). *Competency based human resource management: Value driven strategies for recruitment, development, and reward*. London: McGraw- Hill.
- Reimers, F. (2009). *Educating for Global Competency*. Retrieved February 2012, from http://www.ikedacenter.org/thinkers/reimers_article.htm.
- Roekel, Van Dennis. (2010). Global Competence Is a 21st Century Imperative. National Education Association. Center for Great Public School, Washington, DC. Retrieved May 2013, from [www: nea.org/asset/docs/HE/PB28A_Global_Copetency_11.pdf](http://www.nea.org/asset/docs/HE/PB28A_Global_Copetency_11.pdf).
- WHO. (2012). *WHO Global Competency Model*. Retrieved February 2014, from http://www.Who.int/employment/WHO_Competencies_EN.pdf.
- West, Charlotte. (2012). Toward Globally Competent Pedagogy. Association of International Educators. Retrieved August 2014, from <http://www.nafsa.org/epubs>.

Translate Thai Reference

- Kaew-anuchit, C. (2013). Health determinants and social determinants of health under the global and Thai health systems. *Journal of Nursing Science & Health*, 36(1), 123-131. [in Thai]
- Nilmanat, K. (2012). *The end of life care*. Songkla : Chanmueang Printing. [in Thai]
- Phanich, V. (2013). *Learning creation towards the 21st century*. The Siam Commercial Foundation. Bangkok : S. Charoen Printing. [in Thai]
- Rueangworaboon, S., Sanrattana, U., & Ua-Arunchot, S. (2016). Curriculum development to strengthen global competency for nursing students. *Journal of Nursing and Health Care*, 30(3), 132-140. [in Thai]
- Songwatthana, P. (2014). Nursing research across culture: Research concepts and issues. *Thai Journal of Nursing Council*, 29(4), 5-21. [in Thai]
- Srisuwan, N., Matchim, Y., & Nilmanut, K. (2014). *Nurses' competency in communication with patients at the end of life and their families and related factors*. *Songklanagarind Journal of Nursing*, 34(3), 109-124. [in Thai]
- Yunibhand, J., Chaiwat, W., & Rodkhamdee, P. (2015). *Nursing: The power to change for effectiveness and value-for-money in caring*. Bangkok : Suetawan Publishing. [in Thai]